

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 01.05.2026 nr 8-1/3534-1,
JDM/26-0510/-1K
Meie 25.05.2026 nr 1.1-11/1947-2

**Kriminaalmenetluse seadustiku ja
karistusseadustiku muutmise
seaduse eelnõu koostöölastamine**

Austatud proua Pakosta

Koostöölastame kriminaalmenetluse seadustiku ja karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu järgmiste märkustega:

1. Terminoloogiline ebaselgus: „Määrus“ versus „Tunnistus“

Eelnõu seletuskirjas ja muudetavates KrMS sätetes esineb ebaselgus sisulise otsustuse (määrus) ja selle edastamise tehnilise vormi (tunnistus) vahel.

EL määruse artikli 3 alusel on Euroopa andmeesitamismäärus sisuline otsus, millega antakse korraldus esitada elektroonilised tõendid ning mille on teinud või kinnitanud õigusasutus koostööl artikli 4 lõigetega 1, 2, 4 ja 5. Samuti on Euroopa andmesäilitamismäärus sisuline otsus, millega antakse korraldus säilitada elektroonilisi tõendeid ning mis on tehtud või kinnitatud koostööl artikli 4 lõigetega 3, 4 ja 5.

Kuigi määruse selgituse p 55 kohaselt tuleks sisuline määrus (otsus) edastada vastava tunnistuse vormis (lisad I ja II), kasutab eelnõu neid termineid vaheldumisi ja ebatäpselt. Näiteks KrMS-i 2. alljaotise pealkiri räägib „määruse“ täitmisest, samas kui jaotises olev § 489⁵⁸ pealkiri räägib „tunnistuse“ täitmisest.

Tuginedes määrusele (EL) 2023/1543, on tegemist kahe eraldiseisva dokumendiga, kuid eelnõus jääb arusaamatuks nende vahekord ja kohaldamisala. Eelnõust peab selgelt nähtuma, kas uurimisasutus koostab KrMS-i kohase sisulise määruse kui siseriikliku alusdokumendi, mille põhjal täidetakse EL-i tunnistus, või on tunnistus ise see otsus, mis läbib valideerimise.

2. Kinnitamise protseduuri ebaselgus

EL määrus nõuab, et kui määruse teeb uurimisasutus, peab prokurör või kohtunik selle kinnitama (*validate*), kontrollides vastavust vajalikkuse ja proportsionaalsuse tingimustele. Eelnõu § 489⁶⁰ lõige 1 ja § 489⁶¹ lõige 1 sätestavad, et uurimisasutuse tehtud tunnistuse kinnitab prokuratuur. Eelnõu ega seletuskiri ei selgita aga, mida kinnitamine praktikas tähendab: kas prokurör peab koostama uue siseriikliku määruse või piisab allkirjast uurija poolt ette valmistatud EL-i standardvormil.

Veelgi keerukam on olukord sisuandmetega, kus KrMS eelnõu kohaselt annab loa kohus. EL määrus räägib aga määruse tegemisest või kinnitamisest kohtuniku poolt. See tekitab küsimuse, kas Eesti kohus annab loa MTA-le määruse koostamiseks või peab kohus ise tunnistuse kinnitama.

3. Vastavalt määruse artikli 9 lõikele 4 ja selgituse punktile 55 tuleb Euroopa andmeesitamismääruse või andmesäilitamismääruse tunnistus tõlkida ühte adressaadile vastuvõetavaske liidu ametlikku keelde.

Eelnõu ja seletuskiri ei täpsusta, kuidas on korraldatud tunnistuste operatiivne tõlkimine. Kui teenuseosutaja ei ole keelt määranud, tuleb tõlkida selle liikmesriigi ametlikku keelde, kus asub esindaja. See seab uurimisasutustele (nt MTA) märkimisväärse ajalise ja rahalise surve, eriti erakorraliste juhtumite korral (8-tunnine tähtaeg). **Eelnõuga ei ole ette nähtud täiendavaid vahendeid ega ressursse**, et uurimisasutused (nt MTA) saaksid tagada erakorralistel juhtudel 8-tunnise tõlkevalmiduse. Seletuskirjas märgitud väide, et kulusid kaetakse olemasolevate vahendite arvelt, ei pruugi olla võimalik, arvestades operatiivtõlke hinda. Maksu- ja Tolliametil sellise kohustuse täitmiseks vahendid puuduvad, seega palume seletuskirja täiendada viitega, mille kohaselt JDM tagab kulude katmiseks vajalikud vahendid või siis kas on võimalik see kohustus ära jätta?

4. Teise liikmesriigi teavitamise korra puudulikkus

Vastavalt EL määruse artiklile 8 on teatud juhtudel (sisuandmed ja liiklusandmed, kui isik ei ela taotlevas riigis) kohustuslik teavitada ka täitva riigi asutusi.

Eelnõu § 489⁶⁰ lg 3 märgib üldsõnaliselt, et teavituse edastab „koostaja“. Puudub regulatsioon selle kohta, kas teavitajaks on konkreetne MTA uurija, asja menetlev prokurör või Riigiprokuratuur. Kuna teavitamine on edasilükkava toimega andmete väljastamisele, võib ebaselge pädevus põhjustada olulisi viivitusi tõendite hankimisel.

5. IP-aadresside liigitus ja kollisioon KrMS § 90¹-ga

EL määruse 2023/1543 seletuskirja punkti 32 kohaselt on IP-aadressid, logifailid ja ajatemplid uurimise kriitiline lähtepunkt, mida tuleb käsitada isikuandmetena ning teatavatel tingimustel ka andmeliiklusandmetena. Kuigi määrus lubab teatud juhtudel kohaldada IP-aadressidele abonendiandmetega sarnast korda, rõhutatakse vajadust täieliku andmekaitse järele, eriti kui tuvastamiseks on vaja täiendavat teavet (nt CGN-tehnoloogia puhul lähtepordid ja ajatemplid).

Siinkohal esineb vastuolu Eesti siseriikliku õigusega: KrMS § 90¹ lõige 1 loeb IP-aadressi päringut lihtpäringuks kasutaja tuvastamiseks, millele rakendub madalam kontrollitase. Seetõttu vajab eelnõu seletuskiri põhjalikumalt selgitust ja suuniseid IP-aadresside ja kõneeristuste liigitamise kohta, selgitades, millal on vältimatu kohtu luba ja millal piisab prokuröri kinnitusest. See on vajalik, et vältida menetlusvigu ja tagada riive proportsionaalsus vastavalt EL määruse rangematele nõuetele.

Lisaks on probleemne määruse artikli 4 lõike 5 rakendamine, mis lubab vahetu ohu korral hankida andmeid ilma eelneva kinnitusega, nõudes tagantjärele valideerimist 48 tunni jooksul. Eelnõu ja seletuskiri ei sätesta aga menetluslikku korda olukorraks, kus asjaomane asutus (nt kohus) ei anna tagantjärele kinnitust. Õigusselguse ja andmekaitse tagamiseks on vajalik täiendada eelnõu kohustusega koostada andmete kustutamise protokoll, et fikseerida ebaseaduslikult saadud teabe hävitamine ja välistada selle kasutamine tõendina.

Kui seletuskiri ei täpsusta nende kahe normi vahet, võib tekkida olukord, kus uurija eksib andmete liigitamisel ja hangib tundlikke andmeid ilma nõuetekohase kontrollita.

6. Andmekaitset kitsaskohad ja riive proportsionaalsus

- Vastavalt EL määruse artikli 4 lõikele 5 on erakorralistel juhtudel lubatud hankida abonendiandmeid või kasutaja tuvastamise andmeid ilma eelneva õigusasutuse kinnitusega, kui oht on vahetu. Eelnõu § 489⁶⁰ lõige 3 kordab küll määruse nõuet, et kinnituse puudumisel 48 tunni jooksul tuleb andmed kustutada, kuid siseriiklikult puudub protseduuriline kord selle toiminguga läbiviimise fikseerimiseks ja kontrollimiseks. Teeme ettepaneku täiendada eelnõud sättega, mis kohustab menetlejat koostama andmete kustutamise akti, kui erakorralisel juhul saadud andmetele ei anta tagantjärele kinnitust. See tagab sarnasuse KrMS §-s 126¹² sätestatud jälitustoimingute reeglitega ning võimaldab kontrollida ebaseaduslikult saadud teabe hävitamist.
- EL määruse artikkel 13 lubab taotleval asutusel isiku teavitamist andmete kogumisest edasi lükata ebamääraseks ajaks, kui see kahjustaks uurimist. Kuna teavitamine on eelduseks tõhusate õiguskaitsevahendite kasutamisele (nt määruse proportsionaalsuse vaidlustamine kohtus vastavalt artiklile 18), võib pikaajaline teavitamata jätmine muuta isiku põhiõiguste kaitse teoreetiliseks. Eelnõus või seletuskirjas võiks olla välja toodud nõue, et prokuratuur või kohus peab regulaarselt uuesti hindama teavitamise edasilükkamise vajalikkust, vältimaks olukorda, kus isik jääbki oma õiguste riivist teavitamata ning ilma võimalusest pöörduda kohtusse.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Jürgen Ligi

rahandusminister

Virge Aasa 5885 1493
Virge.Aasa@fin.ee

Anneli Valgma 5885 1315
Anneli.Valgma@fin.ee